

11.HAFTA:

BİLGİ KAYNAKLARINA

ERİŞİM VE

KÜTÜPHANE

KULLANIMI

1.BİLGİ NEDİR?

Bilgi, TDK'nın genel ağ üzerinden hizmete sunduğu Güncel Türkçe Sözlükte şu şekilde tanımlanmıştır:

1. İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bilim, malumat.
2. Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf.
3. İnsan zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat, vukuf.

- İnsanın günlük hayatını devam ettirebilmesi ve kendisine yön vererek başka bireylerle anlaşabilmesi için gerekli olan zihinsel şekillerin hepsine birden bilgi denir.
- **Bilginin oluşabilmesi için öncelikle duyu organları ile algılama ve bunların akıl ile idrak edilmesi gerekir.**
- Bilginin esasını akıl ve idrak oluştururken bunların yanında nakledilebilir olması için de bazı simgelerle temsil edilmesi ve bu simgelerin de olabildiğince kısa ve anlamlı olması arzu edilir.
- **Bilinç ile her bilgi parçasının vereceği fayda ve zararları birbirinden ayıran bir kişi, bilgili olarak hayatına yön verebilir.**

❖ İnsan; belli bir konuyu bilme isteğinden doğan bilimi, önceleri temel ihtiyaçlarını gidermek, sonraları çevresini, kâinatı tanıyabilmek ve evrendeki yerini belirleyebilmek için kullanmıştır.

- Üniversiteler, öğrencilere bilimsel araştırma metotlarını öğreten, bilimsel araştırmalar gerçekleştiren evrensel kurumlardır.
- Üniversitenin temel amaçlarından ilki, öğrencilere hazır bilgiyi doğrudan sunmaktan ziyade öğrencileri araştırmaya yönlendirmek, onların bireysel olarak araştırma yapma ve bilgiye ulaşma kabiliyetini geliştirmektir.

2.BİLGİ KAYNAKLARI NELERDİR?

- **Bilgiye ulaşmak isteyen bir kişi için basılı, görsel-işitsel ya da elektronik ortamda edinilebilecek kaydedilmiş her türlü malzeme, bilgi kaynağıdır.**
- **Bilgi kaynakları, biçimlerine ve niteliklerine göre sınıflandırılırlar.**

A.Biçimlerine Göre Bilgi Kaynakları:

- **Yazının bilgi aktarmada kullanılmadığı dönemlerinde insanlar bilgilerini mağara duvarlarına, kayalara, taşlara resim yaparak kaydetmişlerdir.**
- **Yazı icat edilip kullanılmaya başlayınca bilgi artık kil tabletlere, papirüslere, parşömene kaydedilmiştir.**
- **Daha sonra kâğıt bulup ve matbaa icat edilince bilgi aktarımı ve iletimi büyük bir ivme kazanmıştır.**

B.Niteliklerine Göre Bilgi Kaynakları:

- Bilgi kaynakları; niteliklerine göre **birincil kaynaklar, ikincil kaynaklar, üçüncül kaynaklar** olmak üzere üç şekilde sınıflandırılır. Bu sınıflandırmada bilginin doğrudan verilip verilmediği, bilgi kaynağına olan temas yakınlığı dikkate alınmaktadır.

1.Birincil Kaynaklar:

- “Bir konudaki “ilk kaynakları” ifade eden birincil kaynaklar her konuda yazılmış olan ya da derlenmiş olan ilk, genellikle de ham bilgilerin yer aldığı kaynaklardır.
- Birincil kaynakların başlıcaları olarak edebiyat eserleri (roman, hikâye, günlük, anı, şiir vb.) sanat eserleri, her türlü arşiv, bilim adamlarınca yapılan deneylerin sonuçları, söyleşiler, mektuplar, gazete haberleri vb. sayılabilir.

2.İkincil Kaynaklar:

- “Birincil kaynaklara dayanarak yapılmış olan tüm çalışmalar, bir anlamda birincil kaynakların yorumlanmasıyla oluşturulmuş çalışmalar ikincil kaynakları oluşturur.
- Her türlü makale, kitap, rapor, yüksek lisans hatta bazı doktora tezleri örnek olarak gösterilebilir.
- Örneğin bir roman, hikâye ya da anı birincil kaynaktır; ancak bunlara ilişkin yazılmış bir eleştiri yazısı ikincil kaynak niteliği taşımaktadır.

3.Üçüncül Kaynaklar:

- Herhangi bir konu hakkında genel tanım ve açıklamalar veren ansiklopedi ve sözlük gibi kaynaklar ile konu ile ilgili birincil ve ikincil kaynaklara erişim sağlayan dizinler, bibliyografyalar ve abstraktlardır.
- İkincil kaynaklara dayanarak hazırlanmış çalışmalar üçüncül kaynakları oluşturmaktadır.
- Yararlanılan kaynaklara referans (dipnot) vermenin gerekli görülmediği, o alanda çalışanlarca bilindiği varsayılan konuları basit, anlaşılır ve oldukça sistematik olarak açıklamaya yönelik çalışmalara örnek olarak ders kitaplarını da verebiliriz; ancak her ders kitabı üçüncül kaynak değildir.
- Başka bir deyişle bilginin kendisini doğrudan sunmayan, ancak bilginin yer aldığı kaynakları gösteren kaynaklara üçüncül kaynaklar denir.

Niteliklerine Göre Bilgi Kaynakları		
Birincil Kaynaklar	İkincil Kaynaklar	Üçüncül Kaynaklar
<ul style="list-style-type: none"> •Kitaplar •Özgün Makale Dergileri •Konferans Sunumları •Bilimsel Raporlar •Ön Baskılar •Tezler •İnternet Kaynakları	<ul style="list-style-type: none"> •Bibliyografik veri tabanları. •Ansiklopediler •El Kitapları •Eleştiri yazıları •Makaleler •İnternet Kaynakları	<ul style="list-style-type: none"> •Bir kısım ders kitapları •İnternet Kaynakları •Güncel Duyuru Kaynakları •Tanıtımlar •Kütüphane Katalogları

- Yukarıdaki tabloda yer alan ‘tezler, internet kaynakları, bilimsel raporlar’ gibi bilgi kaynakları, niteliklerine göre birincil, ikincil ve üçüncül kaynaklar kapsamına girebilmektedir.

3.BİLGİ KAYNAKLARININ ARAŞTIRILMASI VE KÜTÜPHANE KULLANIMI

- “Araştırmacılar çok çeşitli kaynaklardan bilgiye ulaşabilirler. Bu kaynakların başlıcaları: kitaplar, tezler, makaleler, seminer ve sempozyum bildirileri, bültenler, raporlar, yıllıklar, gazeteler, televizyon programları, çeşitli istatistikler ve arşivler vb.dir.
- Örneğin Türkçenin söz dizimi ile ilgili araştırma yapan bir araştırmacı, kaynak olarak tez, makale, kitap gibi bilgi kaynaklarını kullanırken, Ege yöresinin ağız özellikleri üzerinde çalışan bir araştırmacı, kaynak olarak sahada tespit ettiği bireyleri kullanır.

- Bilgiye erişimde kullanılabilecek yollardan biri ve bugün en yaygın olanı web üzerinden araştırma yapmaktır.
- Bununla birlikte araştırmacıların internetteki herhangi bir sayfadan ulaştıkları bilgiye, şüpheyile yaklaşımları gerekmektedir. Çünkü buradaki bilgiler hızla ulaşılabilir olmalarına ve çok sayıda bilgi içermelerine karşın herhangi bir denetime tâbi tutulmadıkları için tam anlamıyla güvenilir değildir.
- Bu kaynakların verdikleri bilgiler tam olmayabilir, tarafsız olmayabilir, güncellenmemiş olabilir ya da bir süre sonra bilgiyi aktaran kişi tarafından yayından kaldırılabilir.

- İster bilimsel bir araştırma yapalım istersek herhangi bir konuda bilgi sahibi olmak isteyelim bilgi kaynakları açısından en güvenilir yerlerin başında kütüphaneler gelmektedir.
- Kütüphaneler, her birine maddeten sahip olamayacağımız eski ve yeni, Türkçe ve yabancı dillerde yazılmış kitapların, süreli yayınların bir sistem içerisinde toplandığı ve okuyucuya sunulduğu merkezlerdir.
- Günümüzde kütüphanelerin bilgisayarlı sisteme geçmeleri ve internet yardımıyla kütüphanelere, çeşitli bilgi merkezlerine ve hatta doğrudan bazı elektronik kaynaklara erişilme olanakları, geleneksel kütüphanecilik anlayışının değişmesine neden olmuştur.

- Kütüphaneler sundukları hizmetin şekline göre geleneksel kütüphaneler ve elektronik kütüphaneler olmak üzere iki türlüdür.
- Geleneksel kütüphaneler, hizmet verdikleri kitlelere göre; **bilim ve araştırma kütüphaneleri** (üniversite kütüphaneleri, çeşitli kamu kuruluşlarına ait kütüphaneler, özel kuruluşlara ait kütüphaneler ya da uluslararası kuruluşlara ait kütüphaneler) ile **halk, okul, çocuk kütüphaneleri** olmak üzere iki ana gruba ayrılabilir.
- Bilgisayar ve internetin kütüphanelerde kullanılmasıyla gerek kütüphane içinde gerekse dışında araştırmacılar kolaylıkla bilgisayar ve internet yardımıyla **katalog taraması** yapabilmekte, eserlerin kütüphanenin hangi bölümünde olduğunu kolayca bulabilmektedir.

- Örneğin Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinin kütüphanesinden yararlanmak isteyen bir araştırmacı <http://kutuphane.bilecik.edu.tr/> web sayfasından öncelikle ‘katalog tarama’ butonunu seçmelidir.
- Katalog tarama motoruna eser adı, yazar adı, konu başlığı vb. bilgilerden birini yazdıktan sonra ‘tara’ butonunu seçerek tarama işlemini başlatmalıdır.
- Ekranda çıkan sonucu (harflerden ve rakamlardan oluşan **yer numarasını**) alarak ilgili rafa gidip aradığınız eseri kolaylıkla bulabilirsiniz.
- **Yer Numarası**, kitapların konumlarını ve kütüphane içindeki yerlerini gösterir.
- **Veritabanları**: Elektronik bilgi kaynaklarına (e-dergi, e-kitap) erişim sağlamak amacıyla oluşturulmuş bilgiye erişim araçlarıdır. Üniversitemizin web sayfası üzerinden deneme ve ücretsiz veritabanlarına erişim sağlayabilirsiniz.

KAYNAKÇA

- DİNLER, Zeynel (2004). Bilimsel Araştırma ve e- Kaynaklar, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa.
- SARI, Mehmet (2011). Fakülte ve Yüksekokullar İçin Türk Dili Ders Kitabı, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- ADALI, Oya (2004). Anlamak ve Anlatmak, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- KAVCAR Cahit, OĞUZKAN Ferhan, AKSOY Özlem (2004). Yazılı ve Sözlü Anlatım, Anı Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara.
- KARAALİOĞLU, Seyit Kemal (1995). Sözlü/Yazılı Kompozisyon-Konuşmak ve Yazmak Sanatı, İnkılâp Kitabevi, 26. Basım, İstanbul.
- PİLANCI, Hülya (2006). Türk Dili (Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1473, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 786) Eskişehir.
- KARAAĞAÇ, Günay; Hayati YAVUZER (2011). Yükseköğretimde Türk Dili ve Kompozisyon, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- <http://www.tdk.gov.tr>